

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 19-10-2020 r.

Adam Bodnar

IX.517.665.2020.ED/JN

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

Szanowny Panie Ministrze,

pismem z dnia 2 czerwca 2020 r. (nr pisma jak wyżej) zwróciłem się do Pana Ministra z postulatem podjęcia inicjatywy legislacyjnej dotyczącej określenia w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego prawa osób skazanych oraz tymczasowo aresztowanych do widzeń, realizowanych za pośrednictwem komunikatora internetowego. Ubolewam, że do dnia dzisiejszego nie otrzymałem odpowiedzi. Zagadnienie to jest jednak nadal aktualne, szczególnie wobec wzrastającej liczby zakażeń wirusem SARS-CoV-2 w Polsce i ponownie wdrażanych ograniczeń w realizacji widzeń na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych. Powrót do bezpośrednich spotkań osadzonych z rodzinami nastąpił jedynie w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 16 października bieżącego roku¹ i to w bardzo ograniczonym zakresie.

Tymczasem do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa wiele skarg, w których podkreśla się, że w okresie pandemii koronawirusa tymczasowo aresztowani są właściwie pozbawieni kontaktu z osobami najbliższymi. Wielu z nich nie uzyskuje bowiem zgody organu dysponującego na kontakt telefoniczny, a zarządzenia o wyrażeniu zezwolenia na widzenie były od marca do końca lipca br. w praktyce bezprzedmiotowe, gdyż w tym okresie na terenie jednostek penitencjarnych nie odbywały się tradycyjne spotkania. Z kolei od

---

¹ W większości jednostek penitencjarnych, począwszy od dnia 17 października 2020 r. ponownie zostały wstrzymane widzenia osadzonych, na podstawie art. 247 k.k.w.

sierpnia br. widzenie mogło odbyć się jedynie raz w miesiącu i mogła wziąć w nim udział tylko jedna osoba dorosła.

W skierowanym do Biura RPO wniosku, adwokat podniósł, że w sprawie, w której reprezentował tymczasowo aresztowanego, organ dysponujący wyraził zgodę na widzenie jego klienta z żoną i dzieckiem poprzez komunikator Skype. Od początku postępowania, tj. od stycznia 2019 r., tymczasowo aresztowany nie otrzymywał zezwolenia na kontakt telefoniczny z najbliższymi², a z żoną widział się po raz ostatni w dniu 10 lutego 2020 r. Organ dysponujący wydał również zgodę na wielokrotne porozumiewanie się podejrzanego ze swoim obrońcą za pośrednictwem komunikatora internetowego. Taka forma spotkania tymczasowo aresztowanego z obrońcą miała miejsce tylko jeden raz, natomiast widzenie z członkami rodziny nie zostało zrealizowane. Prokurator wycofał się ze swojej decyzji na skutek interwencji Dyrektora Aresztu Śledczego w Warszawie-Białołęce oraz Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Warszawie, którzy powołali się na treść art. 217c § 1 k.k.w.³.

Zdaniem obrońcy całokształt przepisów Kodeksu karnego wykonawczego i Kodeksu postępowania karnego powinna być interpretowana z uwzględnieniem przysługującego tymczasowo aresztowanemu prawa do utrzymywania więzi rodzinnych. W realiach pandemii koronawirusa prawo to powinno być realizowane przede wszystkim za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, z uwagi na całkowite wstrzymanie widzeń z rodziną na podstawie art. 247 § 1 k.k.w.⁴.

Uważam, że wskazana argumentacja zasługuje w pełni na akceptację. Pandemia Covid-19 stanowi długotrwałą i obiektywną przeszkodę w realizowaniu widzeń na terenie jednostek penitencjarnych. W trakcie ich wznowienia dozwolona była obecność wyłącznie jednej osoby dorosłej. Pozbawiono takiego prawa małoletnie dzieci, nawet w sytuacji, gdy organ dysponujący wyraził zgodę na widzenie dorosłego członka rodziny i małoletniego dziecka tymczasowo aresztowanego. Obecnie ponownie widzenia skazanych i tymczasowo

---

² Z uzyskanych informacji wynika, że pierwsza zgoda na kontakt telefoniczny z żoną została wyrażona w październiku 2020 r.

³ Art. 217c § 1 k.k.w: Tymczasowo aresztowany: 1) może korzystać z aparatu telefonicznego, z zastrzeżeniem § 2 i 3, na zasadach określonych w regulaminie organizacyjno-porządkowym wykonywania tymczasowego aresztowania, za zgodą organu, do którego dyspozycji pozostaje; 2) nie może korzystać z innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej.

⁴ Art. 247 § 1 k.k.w.: W wypadkach uzasadnionych szczególnymi względami sanitarnymi lub zdrowotnymi albo poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może na czas określony wstrzymać lub ograniczyć (...) udzielanie widzeń (...).

aresztowanych są wstrzymane. Skazanym rekompensuje się brak bezpośrednich spotkań z rodziną zwiększoną częstotliwością prowadzenia rozmów telefonicznych, trwających dłużej niż wynika to z regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności⁵ oraz możliwością częstszych niż dotychczas wideń za pośrednictwem komunikatora Skype. Osoby tymczasowo aresztowane, niemające zgody na korzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego, z takich możliwości korzystać nie mogą. Stawia ich to w szczególnie trudnej sytuacji i pozbawia realnego kontaktu z rodziną. Prawdą jest, że mogą oni prowadzić korespondencję. Należy jednak wskazać, że w związku z koniecznością podejmowania przez organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, czynności, o których mowa w art. 217a § 1 k.k.w.⁶, korespondencja trafia do adresata ze znacznym opóźnieniem, dlatego też nie zaspokaja to potrzeb obydwu stron. Ponadto, ta forma komunikowania się nie jest możliwa w przypadku małych dzieci osób tymczasowo aresztowanych.

Pragnę przypomnieć, że w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka długotrwały okres tymczasowego aresztowania powinien być rekompensowany zwiększonymi kontaktami ze światem zewnętrznym. Badając kontakty tymczasowo aresztowanych z rodziną na tle zarzutów naruszenia art. 8 EKPC, Trybunał w Strasburgu ustala czy została zachowana sprawiedliwa równowaga pomiędzy konkurującymi interesami prywatnymi i publicznymi, których sprawa dotyczyła, zważywszy na wskazany, uzasadniony prawnie cel⁷.

Organy Służby Więziennej i organy dysponujące powinny mieć to na względzie przy ocenie opisanego w niniejszym piśmie zagadnienia. Tym bardziej, że dane statystyczne⁸ pokazują, iż systematycznie zwiększa się liczba osób tymczasowo aresztowanych (z 4364 w 2015 r. do 9466 w 2020 r.) i wydłuża się okres stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce. Brak kontaktu z rodziną przez wiele miesięcy, przy jednoczesnym długotrwałym

---

⁵ Przepis § 24 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności: Czas korzystania z aparatu telefonicznego, z wyłączeniem rozmów z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 Kodeksu, jednorazowo nie może przekraczać 5 minut. Porządek wewnętrzny zakładu karnego może przewidywać dłuższy czas korzystania z aparatu telefonicznego.

⁶ Przepis art. 217a § 1 k.k.w. stanowi: Zatrzymania, cenzury lub nadzoru korespondencji tymczasowo aresztowanego dokonuje organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, chyba że organ ten zarządzi inaczej.

⁷ Np. wyrok ETPC z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie Kurkowski przeciwko Polsce, skarga nr 36228/06, pkt 87; wyrok ETPC z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie Ferla przeciwko Polsce, skarga nr 55470/00, pkt 48.

⁸ Miesięczne Informacje Statystyczne Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, za wrzesień 2015 r. i 2020 r.

stosowaniu tego najsurowszego środka zapobiegawczego, może zatem prowadzić do stwierdzenia naruszenia przez Polskę art. 8 EKPC.

Na przedstawiony problem należy również spojrzeć z perspektywy celu tymczasowego aresztowania, wyrażonego w art. 249 § 1 k.p.k.⁹ oraz treści art. 217 k.k.w.¹⁰. Jeżeli organ dysponujący nie widzi negatywnych przesłanek procesowych do realizowania widzeń przez osobę tymczasowo aresztowaną z rodziną, to uwzględniając obiektywną przeszkodę w postaci pandemii, a przede wszystkim prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego wyrażonego w art. 8 EKPC, widzenia takie powinny być realizowane przez Służbę Więzienną w innej dostępnej formie, czyli za pośrednictwem komunikatorów internetowych. Dysponentem postępowania karnego jest bowiem prokuratura i skoro może ona podjąć decyzję o uchyleniu tymczasowego aresztowania, to może również, powołując się na wnioskowanie *argumentum a maiori ad minus*, zdecydować o udzieleniu zgody na widzenie w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt – za pośrednictwem komunikatora. Skoro wyrażenie takiej zgody - zdaniem organu dysponującego - nie jest sprzeczne z celami tymczasowego aresztowania, to pomimo treści art. 217c § 1 k.k.w. wydaje się, że możliwość taką można i należy w obecnej sytuacji wywieść z całości przepisów kodeksowych, odnoszących się do realizacji prawa do kontaktów z rodziną i celów stosowania tymczasowego aresztowania.

Ponadto, pragnę zwrócić uwagę, że problem z prowadzeniem rozmów przez aplikację Skype z osobami tymczasowo aresztowanymi pojawił się również w toku przeprowadzania wizytacji on-line przez pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej KMPT, Krajowy Mechanizm)¹¹. W kilku jednostkach penitencjarnych rozmowy takie odbyły się bez jakichkolwiek trudności. Jednakże w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białołęce oraz

---

⁹ Ar. 249 § 1 k.p.k.: Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa; można je stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.

¹⁰ Art. 217 § 1, 1a, 1b k.k.w.: Tymczasowo aresztowany może uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie na widzenie przez organ, do którego dyspozycji pozostaje. W wypadku gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, wymagana jest zgoda na widzenie każdego z nich, chyba że organy te zarządzają inaczej.

§ 1a. Tymczasowo aresztowany, z zastrzeżeniem § 1b, ma prawo do co najmniej jednego widzenia w miesiącu z osobą najbliższą.

§ 1b. Odmowa wyrażenia zgody na widzenie, o którym mowa w § 1a, może nastąpić wyłącznie wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że widzenie zostanie wykorzystane: 1) w celu bezprawnego utrudnienia postępowania karnego; 2) do popełnienia przestępstwa, w szczególności podżegania do przestępstwa.

¹¹ Wizytacje KMPT w trybie on-line są prowadzone w jednostkach penitencjarnych począwszy od 28.04.2020 r.

w Areszcie Śledczym w Krakowie nie zezwolono na taką formę kontaktu przedstawicielom KMPT z osobami tymczasowo aresztowanymi.

W odpowiedzi na pismo Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej dotyczące utrudniania wykonywania mandatu KMPT poprzez odmowę kontaktu osobom tymczasowo aresztowanym z przedstawicielami Krajowego Mechanizmu za pośrednictwem komunikatora Skype, Zastępca Dyrektora Generalnego SW poinformował¹², że to nie dyrektor aresztu śledczego, lecz organ prowadzący postępowanie karne jest władny w określeniu niektórych uprawnień osób tymczasowo aresztowanych. W stosunku do dwóch tymczasowo aresztowanych organ dysponujący nie wyraził zaś takiej zgody. Zastępca Dyrektora Generalnego SW dodatkowo posłużył się argumentem, że przepis art. 8b § 1 k.k.w. nie wskazuje wprost na możliwość prowadzenia przez Rzecznika i jego przedstawicieli rozmów poprzez komunikator internetowy. Z kolei Dyrektor Okręgowy SW w Warszawie zajął stanowisko¹³, że rozszerzanie katalogu uprawnień kodeksowych dla osób tymczasowo aresztowanych poprzez prowadzenie rozmów za pośrednictwem komunikatora internetowego Skype z jakimikolwiek organami bądź osobami, nie znajduje odzwierciedlenia w obowiązującym porządku prawnym.

Nie mogę zgodzić się z takimi poglądami. W mojej ocenie tego rodzaju interpretacja nie uwzględnia bowiem przepisów prawa międzynarodowego, które stanowią część polskiego porządku prawnego, przede wszystkim art. 20 lit. d i e OPCAT¹⁴. Do uprawnień KMPT odnoszą się także art. 13 ust. 1a pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw

---

¹² Pismo z dnia 21.07.2020 r., l. dz. BP.414.193.2020.EP.

¹³ Pismo z dnia 28.05.2020 r., l. dz. OI/S.4001.26.2020.AS.

¹⁴ Art. 20 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (OPCAT): W celu umożliwienia krajowym mechanizmom prewencji wypełniania ich mandatu Państwa Strony niniejszego protokołu podejmują się przyznać im:

d) możliwość odbywania prywatnych rozmów bez świadków z osobami pozbawionymi wolności, bądź osobiście, bądź poprzez tłumacza, jeśli uznane to zostanie za niezbędne, jak również z każdą inną osobą, co do której krajowy mechanizm prewencji uzna, że może ona dostarczyć stosownych informacji,

e) swobodę wyboru miejsc, które zechce odwiedzić, oraz osób, z którymi zechce odbyć rozmowy,

Obywatelskich¹⁵ oraz art. 8b § 1 k.k.w.¹⁶. Służba Więzienna nie może zatem powoływać się wyłącznie na treść art. 217c § 1 k.k.w., bez uwzględnienia szerszego kontekstu regulacji prawnych.

Prokuratura Rejonowa Warszawa Żoliborz w Warszawie wyraziła w tej kwestii pogląd¹⁷, że wskazane przepisy nie dają podstaw prawnych do zezwolenia tymczasowo aresztowanemu na używanie komunikatora internetowego Skype, nawet w przypadku, gdy drugą stroną połączenia jest przedstawiciel Rzecznika Praw Obywatelskich, działający w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur. Z kolei Prokuratura Rejonowa Warszawa Praga-Południe w Warszawie stwierdziła¹⁸, że brak jest podstaw do odmowy wyrażenia zgody na rozmowę z osadzonym przez prokuratora, zgodnie z art. 20 lit. d OPCAT, gdyż przepis ten nie uzależnia możliwości odbywania indywidualnych rozmów z osadzonymi od zgody organów dysponujących. Jednoznaczne stanowisko w tym przedmiocie zajął także sędzia Sądu Rejonowego w Wołominie¹⁹. Wydał on zarządzenie, w którym zezwolił osobom upoważnionym przez Rzecznika Praw Obywatelskich, reprezentującym Krajowy Mechanizm, na widzenie (wielokrotne) z wykorzystaniem komunikatora internetowego Skype z konkretnym tymczasowo aresztowanym. Sędzia podkreślił, powołując się na art. 20 lit. d i e OPCAT oraz art. 8b § 1 k.k.w., jak również uwzględniając obecną sytuację epidemiologiczną, że zasadne jest aby widzenie odbyło się w sposób wybrany przez KMPT, tj. za pośrednictwem komunikatora internetowego Skype.

Wobec braku jednolitych poglądów organów dysponujących oraz przedstawicieli Służby Więziennej, niezbędne jest zatem zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie przez Pana Ministra, a tym samym ujednoczenie interpretacji obowiązujących przepisów prawa. Docelowo zaś zasadne jest znowelizowanie regulacji Kodeksu karnego wykonawczego,

---

¹⁵ Art. 13 ust. 1a pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich: Podczas wykonywania zadania, o którym mowa w art. 8 ust. 2, Rzecznik ma również prawo: 1) rejestrować dźwięk lub obraz w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane; 2) odbywać spotkania z osobami pozbawionymi wolności, bez obecności innych osób, a także z innymi osobami, co do których uzna, że mogą dostarczyć istotnych informacji.

¹⁶ Art. 8b § 1 k.k.w.: Rzecznik Praw Obywatelskich lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wstępu w każdym czasie, bez ograniczeń, do zakładów karnych, aresztów śledczych i innych miejsc, w których przebywają osoby pozbawione wolności, oraz poruszania się po ich terenie, przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji tych jednostek, a także do przeprowadzania podczas nieobecności innych osób rozmów z osobami pozbawionymi wolności oraz badania ich wniosków, skarg i próśb.

¹⁷ Pismo z dnia 1.06.2020 r., l. dz. PR 3 Ds. 405.2020.IV.

¹⁸ Pismo z dnia 19.06.2020 r., l. dz. PR 5 Ds. 774.2020.

¹⁹ Pismo z dnia 6.05.2020 r., sygn. akt II K 283/20.

uwzględniając treść przedmiotowego pisma, jak również wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 2 czerwca 2020 r.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 627), zwracam się ponownie do Pana Ministra o pilne podjęcie prac nad nowelizacją Kodeksu karnego wykonawczego, które dadzą wprost podstawę do realizowania widzeń osób tymczasowo aresztowanych z osobami najbliższymi poprzez komunikator internetowy, zapewniający przekaz obrazu i dźwięku. Do czasu zaś wdrożenia tych zmian legislacyjnych, postuluję przyjęcie zaprezentowanej przeze mnie interpretacji obowiązujących przepisów prawa, która pozwoli na poszanowanie prawa osób tymczasowo aresztowanych do życia rodzinnego. Bardzo proszę również Pana Ministra o podjęcie działań, które umożliwią pełną realizację mandatu Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur. Rozprzestrzenianie się wirusa SARS CoV-2 wymusza bowiem szczególne rozwiązania zabezpieczające zdrowie publiczne.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/